

6. Панченко О. В. PR у системі ефективних маркетингових комунікацій // [Електронний ресурс]: режим доступу <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=869>
7. Юзык Л.А., Туровец Ю.В. Особенности адаптации международной рекламной коммуникации в современных условиях / Л.А. Юзык, Ю.В. Туровец // Экономика, предпринимательство и право. – 2012. – № 3 (14). – С. 43-49 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.creativeconomy.ru/articles/23229/>.
8. Gudykunst, William B. & Mody, Bella, eds. Handbook of International and Intercultural Communication. Second edition – Thousand Oaks / London / New Delhi: Sage Publications, 2002.
9. Gudykunst, W. D., Kim, Y. Y. (Eds) (1988). Theories in Intercultural Communication. – Newbury Park: Sage.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Алла Козак – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: актуальні проблеми міжкультурної комунікації.

УДК 811.111'42'22

РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВЛЕННЕВОГО ВПЛИВУ В АНГЛОМОВНОМУ ПАРЕНТАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Вікторія КОЗЛОВА (Суми, Україна)

Стаття присвячена дослідженню особливостей функціонування невербальних компонентів комунікації при реалізації мовленнєвого впливу в партнерських та домінуючих ситуаціях спілкування в англійському парентальному дискурсі. Мовленнєвий вплив в парентальному дискурсі визначається з огляду на цілеспрямованість мовленнєвих дій суб'єктів впливу. Невербальні компоненти комунікації забезпечують експлікацію комунікативних установок суб'єкта впливу, інтенсифікують вербальну складову повідомлення і маркують інтенсивність емоційних переживань в умовах здійснення морально-вольового та морально-емоційного мовленнєвого впливу в партнерських та домінуючих ситуаціях спілкування в англійському парентальному дискурсі.

Ключові слова: невербальні компоненти, мовленнєвий вплив, морально-вольовий мовленнєвий вплив, морально-емоційний мовленнєвий вплив, партнерська ситуація спілкування, домінуюча ситуація спілкування, англійський парентальний дискурс.

The article deals with the research of the role of nonverbal components in the process of speech impact realization in situations of partnership and dominant interaction in the English parental discourse. Speech impact in the parental discourse is viewed in terms of its targeting. Nonverbal components contribute to the representation of communicative purpose of a speaker, intensify verbal content, mark the intensity of the emotional expressiveness in the process of volitional and emotional speech impact realization in partnership and dominant interaction in the English parental discourse.

Key words: nonverbal components, speech impact, volitional speech impact, emotional speech impact, partnership interaction, dominant interaction, the English parental discourse.

Загальною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень є вивчення закономірностей функціонування мовних одиниць та їх взаємодії в процесі комунікації. Цілісність комунікації забезпечується сукупністю умов, що визначають формування того чи іншого мовленнєвого утворення суб'єктом і відповідне сприйняття його адресатом [12: 170]. Необхідність включення невербальних засобів як складової процесу комунікації обумовлена їх важливістю для економічного використання саме мовних засобів. Функціонуючи в межах висловлення разом з вербальним компонентом, невербальний компонент комунікації захищає вербальний від нерозуміння, несе додатковий зміст, а іноді зміст, протилежний тому, який передає вербальний компонент [3: 13]. У зв'язку з цим увагу науковців привертає як специфіка функціонування та номінації невербальних компонентів комунікації [9; 14; 15; 16; 17; 18; 19], так і співвідношення вербальних і невербальних компонентів у процесі комунікації [1; 2; 4; 5; 13; 20].

Невербальні компоненти комунікації визначаються як засоби несловесної комунікації в мовленнєвому акті та несловесні елементи, які беруть участь у процесі вербалізації (при породженні мовлення) і девербалізації (при рецепції мовлення) [6]. З огляду на фізичні характеристики невербальної поведінки дискурсивної особистості з урахуванням зорової та акустичної систем відображення та сприйняття, невербальні компоненти комунікації поділяють на кінесичні, проксемічні та просодичні [13].

Невербальні компоненти комунікації є невід'ємною складовою парентального дискурсу як особистісно орієнтованої комунікативної взаємодії батьків і дітей в сімейно-побутовій сфері спілкування [8: 9]. Реалізація соціалізаційних цілей батьків відбувається в процесі цілеспрямованого мовленнєвого впливу, як впливу на індивідуальну та/чи колективну свідомість і поведінку, що здійснюється за рахунок мовленнєвих засобів [11], в ситуаціях партнерства та домінування. Спілкування в ситуації партнерства передбачає дотримання базових конвенцій спілкування та нівелювання батьками свого вищого статусу з метою створення паритетності між

інтерактантами. Спілкування в ситуації домінування передбачає комунікативну домінацію батьків за рахунок акцентування власної статусної переваги [8: 68].

Оскільки “саме шляхом взаємодії мовних і екстрамовних компонентів експлікується дискурс, а дискурсивний процес набуває логічності, послідовності, аргументації, тобто адекватної дискурсивної репрезентації” [10: 28], актуальним виявляється дослідження особливостей функціонування невербальної складової в умовах реалізації мовленнєвого впливу в англomовному парентальному дискурсі.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі невербальних компонентів комунікації при реалізації мовленнєвого впливу в партнерських та домінуючих ситуаціях спілкування в англomовному парентальному дискурсі.

Об’єктом дослідження є невербальні компоненти комунікації в англomовному парентальному дискурсі. Предметом дослідження є особливості функціонування невербальних компонентів при реалізації мовленнєвого впливу в партнерських та домінуючих ситуаціях спілкування в англomовному парентальному дискурсі. Матеріалом дослідження слугували фрагменти парентального дискурсу з англomовних художніх творів британських та американських авторів ХХ – ХІ сторіччя.

Мовленнєвий вплив в парентальному дискурсі розглядається в аспекті своєї цілеспрямованості і представлений раціонально-інформативним, морально-волітивним та морально-емоційним впливом [8: 51]. Невербальні компоненти комунікації виявляються задіяними при реалізації морально-волітивного та морально-емоційного мовленнєвого впливу в партнерському та домінуючому спілкуванні. Морально-волітивний мовленнєвий вплив розглядаємо як мовленнєві дії адресанта, спрямовані на поведінкову сферу адресата з метою зміни його поведінкових преференцій, а морально-емоційний мовленнєвий вплив – як мовленнєві дії адресанта, спрямовані на емоційну сферу адресата з метою корекції його ціннісної орієнтації [8: 10].

У партнерських ситуаціях спілкування при реалізації морально-волітивного мовленнєвого впливу кінесичні невербальні компоненти визначають інтенції суб’єкта впливу в умовах непрямого спонукання. Непряме спонукання, що обирає мовець на початку розмови створює ілюзію надання адресату права вибору щодо виконання або невиконання його настанов. Але кінесичні та просодичні компоненти комунікації – погляд і тон голосу мовця – сигналізують про обов’язковість виконання і мають більш дієву силу, ніж вербальні складові повідомлення:

“Is there anything else?” I ask, drying the last fork and placing it in the cutlery tray.

“I don’t think so, pet. Thank you. She is in the scullery pushing the linen into the washing-machine. “Except you could pop the toaster into Mick’s electrical shop if you’re passing that way. Tell him it’s urgent and ask if he can possibly fix it before the week-end – if not before.” Mum senses my reluctance and shoots me a look. “Leave it, if you can’t be bothered,” she says in her martyred voice.

“Don’t worry, I’ll take it,” I say, matching her tone (A. Eires, P. 32).

Експлікація неприйняття обраної партнером манери спілкування на невербальному рівні забезпечується кінесичними компонентами, що, поєднуючись з вербальним компонентом за ідентифікаційним принципом [13], стають невербальними маркерами прохання та експлікують партнерський характер взаємодії:

“She’s bugged off,” I said. “Done a runner. Gone. Scarpered.”

“Language,” my mother said. She had her fingers to her mouth, as if she were praying (T. Parson., Man and Boy, P. 69).

Зменшення дистанції між співрозмовниками за рахунок контактного жесту сприяє інтенсифікації морально-волітивного мовленнєвого впливу, який об’єктивується у низці імперативів. Фокусування уваги співрозмовника на значущому висловленні забезпечується комбінацією невербальної та вербальної складової повідомлення. Для реалізації своєї комунікативної інтенції мовець використовує контактний жест та метакомунікативний оператор:

Look. She took my hands. “Look, Harry. Talk to her if you want to. Talk to Syd. Tell her what’s been happening. Talk to your wife if you think it will help” (T. Parsons: Man and Wife, P. 286).

Морально-емоційний мовленнєвий вплив у партнерських ситуаціях спілкування пов’язаний з вираженням позитивного емоційно-оцінного ставлення до об’єкта впливу, що базується на виявленні та визнанні його ціннісного характеру за рахунок залучення оцінних суджень позитивної спрямованості. Невербальний рівень висловлення при цьому представлений кінесичними компонентами контактного та неконтактного типу. Контактні жести залучаються для підтвердження істинності вербальної складової висловлення, а неконтактні жести стають засобом інтенсифікації вербального змісту повідомлення:

“You did the right thing,” Madge nodded. Madge swept him to her and hugged him tight. “You’ll go far in life, son,” she said. “I just know you will.” “I always try to do my best as you taught me to, Ma” (E. Blair, P. 25).

Маніфестація емоційного стану адресанта в процесі здійснення морально-емоційного мовленнєвого впливу відбувається за рахунок невербальних кінесичних компонентів, що маркують інтенсивність емоційних переживань мовця та сприяють реалізації його комунікативної установки. Кінесичні компоненти доповнюють вербальний зміст повідомлення та регулюють стосунки між комунікантами, сприяючи встановленню позитивної тональності спілкування:

“Definitely an improvement,” she stated, eyes shining brightly. Going to Graham she kissed him on the cheek. “You’re a bright boy. Thank you.”

Suddenly, she was almost overwhelmed with emotion. She turned away so that he didn’t see the wetness that had risen into her eyes. Life could be so good, in so many surprising ways, she thought (E. Blair, P. 100).

Кінесичні компоненти контактного типу та проксемічні комунікативні компоненти залучаються адресантом також з метою зняття напруження адресата. За рахунок зменшення дистанції мовець досягає не тільки фізичної, але й емоціональної близькості зі співрозмовником, маніфестуючи свою підтримку і захист. Результатом мінімізації дистанції стає тактильний контакт, що сприяє гармонізації стосунків між об’єктом і суб’єктом морально-емоційного мовленнєвого впливу:

There I sat down on one of the verandah chairs, and took him on my knee. He was shaking with anger, half-strangled by it, and still with tears heavily streaming. I put an arm round him. “There now, old man. Take it easy. Take it easy”, I told him.

Gradually the shaking and the tears began to subside. He breathed more easily. By degrees the tension in him relaxed and he grew quieter. After a time he gave a great exhausted sigh (J. Wyndham, P. 127).

У межах домінуючих ситуацій спілкування морально-волітивний мовленнєвий вплив розглядається як спосіб реалізації батьківської влади і права контролювати різні аспекти життя дитини через відкрите нав’язування своїх уявлень і уподобань за рахунок заборони, покарання чи примушення. При цьому застосовуються заперечні конструкції, імперативні конструкції негативної спонукальності, стверджувальні конструкції. Значуща візуальна поведінка суб’єкта впливу або відмова від візуального контакту ідентифікує стан емоційного напруження та невдоволення підсилюючи інформативність вербальної складової повідомлення:

I hate it that you lied, you rotten little shit,” said Elizabeth, gripping the wheel with both hands, avoiding the rearview mirror because she did not want to see her daughter’s eyes, full of deceit, and she did not want her daughter to see her own, full of hate (A. Lamott, P.185).

Погляд застосовується суб’єктом впливу також з метою ідентифікації імплікативних змістів повідомлення співрозмовника і має спонукальну силу:

Michael began, but instantly cut himself off. “The what?” Katherine asked. Her eyes fixed on him as she tried to figure out what the world was that he’d cut off. Michael reddening, knew by the way his mother was looking at him that there was no point in trying to lie about it (J. Saul: The Presence, P. 249).

Просодичні невербальні компоненти підсилюють категоричність висловлень заборони, що представлені заперечною презентно-континуальною конструкцією: *“You’re not wearing anything clingy, white or chiffon,” Leonie said firmly (C. Kelly, P. 285).*

Морально-емоційний мовленнєвий вплив в домінуючих ситуаціях спілкування пов’язаний з маніфестацією суб’єктом впливу свого емоційно-оцінного ставлення до об’єкта впливу за рахунок надання негативної оцінки через залучення засуджуваних висловлень.

При вираженні осуду на вербальному рівні мовець залучає граматичне заперечення та словосполучення, що концентрує в собі набір позитивних якостей. Невербальний рівень висловлення представлений просодичними компонентами: темп мовлення та інтонація акцентування. Інтонаційне оформлення висловлення сприяє реалізації цілей впливу суб’єкта оцінки за рахунок інтенсифікації значущості оцінного судження:

“Nothing you say will make me change my mind about her.” Maurice said slowly, giving each word equal emphasis: “She won’t make a suitable wife for you” (A. Baker, P. 21).

Невербальні компоненти комунікації сприяють однозначності інтерпретації та інтенсифікації негативної оцінки. Лише інтонаційне забарвлення та погляд експлікують значення звинувачення, оскільки структура і семантика висловлень не є маркером комунікативної інтенції суб’єкта оцінки. Невербальна складова повідомлення, що представлена просодичними компонентами, забезпечує інтенсифікацію значущості оцінного висловлення та передає рівень емоційного напруження суб’єкта впливу:

“What’s happening to you? Are you drunk? Did you take drugs?” There was accusation in her voice, in her eyes, and none of that had been there when she drove Billy home (J. Saul: The Homing, P. 69).

Таким чином, невербальні компоненти комунікації є важливим чинником реалізації морально-волітивного та морально-емоційного мовленнєвого впливу в партнерських та

домінантних ситуаціях в англomовному парентальному дискурсі. У ситуаціях партнерської взаємодії кінесичні компоненти визначають інтенції суб'єкта впливу, а просодичні компоненти підсилюють спонукальний характер висловлень у цілому. При реалізації морально-емоційного мовленнєвого впливу кінесичні, проксемічні та просодичні невербальні компоненти забезпечують ідентифікацію інтенцій мовця, інтенсифікують вербальний зміст повідомлення та маркують інтенсивність емоційних переживань мовця. У ситуаціях домінування в умовах реалізації морально-волітивного мовленнєвого впливу кінесичні невербальні компоненти забезпечують розуміння вербального наповнення повідомлення, а просодичні невербальні компоненти підсилюють категоричність висловлень. При реалізації морально-емоційного впливу кінесичні та проксемічні компоненти ідентифікують інтенції мовця, просодичні компоненти забезпечують інтенсифікацію значущості оцінних суджень.

Перспективу подальших розвідок становить дослідження структурно-семантичних особливостей номінації невербальних компонентів комунікації, що задіяні при реалізації мовленнєвого впливу в англomовному парентальному дискурсі.

БІБЛЮГРАФІЯ

1. Ананко Т.Р. Взаємодія вербальних та невербальних компонентів комунікації в англomовному корпоративному дискурсі / Т.Р. Ананко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – К., 2004. – С. 1-6.
2. Анохіна Т.О. Невербальні та вербальні засоби екстеріоризації силенційного ефекту в англomовному художньому дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т.О. Анохіна. – Запоріжжя, 2006. – 18 с.
3. Антошинцева М.А. Невербальный компонент и его функции в коммуникативно-прагматической организации дискурса : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.01 / Антошинцева Мария Александровна. – СПб., 2004. – 328 с.
4. Барташева А.И. Взаимодействие невербальных и вербальных компонентов ситуации коммуникативного доминирования в англоязычном дискурсе : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.04 / Барташева Анна Игоревна. – Харьков, 2004. – 199 с.
5. Вансяцкая Е.А. Роль невербальных и вербальных компонентов коммуникации в текстах, отражающих эмоциональные реакции человека, и их соотношения : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.04 / Вансяцкая Елена Александровна. – Иваново, 1999. – 161 с.
6. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / Илья Наумович Горелов. – Москва, 2007. – 112 с.
7. Грейдина Н.Л. Взаимодействие вербальных и невербальных средств в коммуникативном акте : на материале английского языка : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.04 / Грейдина Надежда Леонидовна. – Пятигорск, 1996. – 224 с.
8. Козлова В.В. Реалізація виховного впливу в англomовному парентальному дискурсі: структурно-семантичний та прагматичний аспекти : дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.04 / Козлова В.В. – Харків, 2012. – 219 с.
9. Крейдлин Г.Е. Невербальная семиотика : Язык тела и естественный язык / Григорий Ефимович Крейдлин. – М. : Новое литературное обозрение, 2004. – 584 с.
10. Кусько К.Я. Дискурс іноземномовної комунікації : концептуальні питання теорії і практики // Дискурс іноземномовної комунікації : [кол. монографія] / [під загальн. ред. К.Я. Кусько]. – Львів, 2001. – С. 25-48.
11. Паршин П.Б. Речевое воздействие : основные формы и разновидности / П.Б. Паршин // Рекламный текст : Семиотика и лингвистика. – М., 2000. – С. 55-75.
12. Солощук Л.В. Невербальная коммуникация: ее место и перспективы исследования в современной лингвистике / Л.В. Солощук // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. – 2004. – №635. – С. 170-174.
13. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі : [монографія] / Людмила Василівна Солощук. – Харків : Константа, 2006. – 300 с.
14. Argyle M. Bodily Communication / M. Argyle. – London : Methuen, 1988. – 488 p.
15. Birdwhistell R.L. Kinesics and Context : Essays on Body Motion Communication / R.L. Birdwhistell. – Philadelphia, 1970 – 338 p.
16. Burgoon J.K. Nonverbal Signals / J.K. Burgoon, L.K. Guerrero, V. Manusov. – Sage Publications, 2011. – P. 239-282.
17. Knapp M.L. Nonverbal Communication in Human Interaction / Mark. L. Knapp, Judith A. Hall. – Wadsworth : Cengage Learning, USA, 2009. – 496 p.
18. Mehrabian A. Nonverbal Communication / A. Mehrabian. – Chicago : Aldine / Atherton, 1972. – 226 p.
19. Poyatos F. Problems and Challenges of Nonverbal Communication / F. Poyatos // Nonverbal Communication and Translation. – Amsterdam / Philadelphia, 1997. – P. 11-29.
20. Streeck J. Embodied Interaction : Language and Body in the Material World / Jurgen Streeck, Charles Goodwin, Curtis LeBaron. – Cambridge University Press, 2011. – 309 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.

1. Baker A. Echoes Across the Mersey / A. Baker. – Headline : London, 2000. – 406 p.
2. Blair E. The Water Meadows / E. Blair. – Bantan Books : London, 1992 – 575 p.
3. Eires A. Star Dreamer / A. Eires. – A Pan Original, 1983. – 139 p.
4. Kelly C. Someone Like You / C. Kelly. – Harper Collins Publishers, 2001. – 677 p.
5. Lamott A. Crooked Little Heart / A. Lamott. – Anchor Books Doubleday : New-York, 1998 – 327 p.
6. Parsons T. Man and Boy / T. Parsons. – Harper Collins Publishers, 2000. – 344 p.
7. Parsons T. Man and Wife / T. Parsons. – Harper Collins Publishers, 2003. – 297 p.
8. Saul J. The Homing / J. Saul. – Ballantine Books : New York, 2002. – 425 p.
9. Saul J. The Presence / J. Saul. – Fawcett Crest : New York, 1997. – 417 p.
10. Wyndham J. Chocky / J. Wyndham. – Л. : Просвещение, 1980. – 219 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Вікторія Козлова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка.

Наукові інтереси: актуальні проблеми сучасної дискурсології та прагмалінгвістики, невербальна комунікація.

УДК81'42:371

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОЦІННИХ ТЕКСТІВ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ (КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Наталія КОРНЕВА (Миколаїв, Україна)

Стаття присвячується дослідженню комунікативно-прагматичних особливостей породження та реалізації текстів в умовах сучасного наукового дискурсу на прикладі німецьких наукових рецензій, аналізується процес створення та сприймання наукових текстів, що, відповідно до вимог сучасного наукового спілкування, зумовлюється виконанням певних комунікативно-прагматичних завдань.

Ключові слова: наукова рецензія, комунікативні акти, метадискурс

The article is dedicated to the communicative and pragmatic peculiarities of the creation and functioning of the German humanitarian book reviews. This scientific text, being a significant type of texts in scientific discourse, has to fulfill some communicative and pragmatic tasks, which are caused by the text-creative and estimative aims.

Key words: scientific book review, communicative acts, meta-discourse.

Важливе місце в лінгвістичних розвідках сучасного наукового дискурсу посідає проблема вивчення та характеристики наукового мовлення „у динаміці його реального функціонування” та продуктів мовленнєвої діяльності у вигляді наукових текстів різних типів, що зумовлені інтенціонально та формуються відповідно до стандартів й правил, що їх визначає наукова комунікація [6: 1].

Створення наукового твору, як засобу передавання нової та нетривіальної інформації, її аналізу та оцінки, пов'язане з нормами та правилами наукової комунікації, що, в свою чергу, забезпечують ефективність та успішність рецепції та функціонування текстів в сфері наукового спілкування [5].

До основних постулатів породження ефективного наукового тексту належать логічний, чіткий та послідовний виклад матеріалу, вибір мовних засобів, притаманних науковому стилю (мовлення) та певна комунікативно-прагматична організація наукового твору, що забезпечувала б ефективність процесів наукового пізнання та комунікації. Тому вивчення особливостей функціонування наукових текстів, зокрема оцінних, у комунікативно-прагматичному аспекті передбачає підхід до цих текстів в аспекті комунікативної діяльності науковця в рамках наукового дискурсу з його жанровими та прагмасемантичними складовими.

Так, науковий оцінний текст – наукова рецензія – вивчається як один із текстотипів письмової наукової комунікації та її продукт, створення якого зумовлено забезпеченням ефективності процесів наукового пізнання та підпорядковано усталеним нормам наукового дискурсу.

Текстотип наукової рецензії (англ. book review, нім. Rezension, фр. critique) входить до жанрового ряду наукових текстів як периферійний компонент та носить допоміжний характер, оскільки „в науці критика взагалі не виділена в самостійну сферу діяльності” порівняно з літературною, де „літературний, музичний, театральний та ін. твір – створюється людиною особливої професії, критиком” [1: 143]. Рецензентом у науці може бути авторитетний представник наукової комунікації, що ознайомився з науковим надбанням (монографії, збірки статей, словника) та викладає в рецензії результати аналізу наукового тексту у вигляді критичних міркувань [9].

Тексти оцінно-критичної семантики розглядаються як представники периферійного рівня наукового мовлення, де спостерігається можливість їх зближення з іншими функціональними стилями, зокрема з газетно-публіцистичним [8: 67]. Статус рецензії в науковій комунікації можна визначити також через його медіальну роль: це текст-посередник, допоміжний текст. У процесі сприйняття цих текстів „у реципієнта формуються певні очікування щодо текстів, тематикою чи автором яких він зацікавився”. Це створює передумову ефективного функціонування текстів рецензій у науковій сфері спілкування [7: 7–8].